

SÜRYANİ MİSTİSİZMİNE GİRİŞ

İnsan aklının erişemediği, açıklamakta zorlandığı veya açıklayamadığı bilgilere sır denilir. Uzun zamandan beri, mistisizm gibi sırlarla dolu zor bir alanı yazmayı düşünüyordum. Fakat bu düşünce beni çok ürkütmekteydi. Konun ruhaniyeti, ikircikliğe ve çekingenliğe sürüklemekteydi. Düşünsel açıdan çok gelgitler yaşadım. Ancak farklı kesimlerden gelen talepler, iç dünyamda döllenmiş düşüncelerle birleşince, yüzme bilmeyenler gibi, endişe ve tereddüt içinde, mistisizmin çok katmanlı derinliğine dalmadan, konunun kıyılarından geçtim, o kıyılarda yürüdüm. Belirtmeliyim ki, salt bu konuyu etraflıca inceleyen -elde- yazılı eser olmayınca, avucuyla denizin kumunu ölçmeye yeltenen kişiye benzediğimi gördüm. İşin içinden yüz akıyla çıkamayacağımı anlayınca, yazmaktan vazgeçmek istedim. Ancak vazgeçemedim. Düşünsel yoğunlaşma esnasında odaklanmanın zorluklarını yaşamış olsam da, cesaretimi topladım ve kendimi zorladım. Konuyu güncelleştirmenin faydalarına inanarak, düşüncelerimi derlemeye karar verdim. İlahi inayete sığınarak yazmaya koyuldum. Zorlanmış olsam da, sofistike anlatımlardan kaçınarak, imkânlar ölçüsünde konuyu basitleştirmeye gayret ettim. Bütün eksikliklerine rağmen, Süryani mistisizminin derinliklerine dalmak isteyenler için -bu çalışmanın- ön basamak olmasını diliyorum. Zira bu konu kendine özgü bir farkındalıkla araştırılması gereken bir alandır. Çok dikkat edilmezse, hüsrana uğratabilir.

Çünkü mistik kültürümüz hiçbir dilde –yeteri kadar- okunmadı. Hiçbir dilde anlaşılmadı. Belki de alfabelere tersti. Tek tercüme bizdik. Biz de bunu –maalesef- yapamadık. Mistik kültürümüzün kuru (gmurto) küllenmiş olsa da, ortak üflemlerle aleve dönüşmemesi için bir neden yoktur. Kudret helvası (mano) toplama esnasında toplayıcı (*koşe mano*), ağacın dallarına ve yapraklarına zarar vermemeye çok özen gösterirdi. Manna toplayıcısının titizliğiyle, titrek yaklaşımlarla, sevgi ve saygıyla bu ruh söndürülmezse, ihtiyaç olan kudret helvasının ortaya çıkacağına inanıyorum.

Birbirimize sevgi-saygıyla hizmet etmeye ve tamamlamaya geldiğimiz dünyada canlı-cansız bütün varlığa, içten pazarlıklı duygularla değil, değer verme farkındalığıyla, etkin diğerkâmlıkla davrandığımızda, yaratıcılık ve üretkenlik çoğalacak ve gereken bolluğa kavuşmuş oluruz. Bunun olabilmesi için niyetlerimizi, düşüncelerimizi ve tutumlarımızı, hâkimiyet/tahakküm kurma ve rekabet hırsından çıkarıp, bilinçli işbirliği ve ruhsal ortaklık anlayışına geçirmeye çalışmamız gerekir. Süryani mistisizminde

geçen “*Şbuk kul medem, d’teşkah kul medem / Her şeyi bulmak için her şeyi bırakmalısın*”¹ sözü belki de bu bağlamda söylenmiş ve günümüze kadar gelmiştir.

¹ Kadim zamanlardan beri, tarihin her döneminde insanlar daima bir hazine arayışı içinde olmuştur. Çabalar bazen boşa çıksa da, bu arayış hep var olmuştur, var olacaktır. **Aslında insanların aradığı hazine kendi ruhlarından, yani egolarından arınmış saf özlerinden başka birşey değildir.** O kutsal hazinenin kendi iç dünyalarında olduğunu gördüklerinde, anladıklarında ve bunu kalben bilmeye başladıklarında, varoluşa dair çok farklı bir bakış kazanmış olurlar. Diğer insanları, insanlığı, toplumu, dünyayı, hayatı, evreni, İlâhi düzeni daha fazla anlamaya/tanımaya başlarlar. Dolayısıyla içsel rahatlamanın ve kendini yönetebilmenin yolu, kendini tanımaktan geçer. Duyguların, düşüncelerin, davranışların ve egosal tutkuların/nefsani yaklaşımların farkında olmaktan geçer. Egodan ayrılma, egodan uzaklaşma, varoluşun/yaratılışın gayesine yolculuktur. Bu yolculuk, yaşama katılıp sorumluluk almayı gerektirir. Ancak insan doğumdan sonra edindiği dünyevi maskelerini atmadan kendini tanıyamıyor, kendi özünü, kendi öz doğasını keşfedemiyor. Bu maskeleri atmadıkça yaratılıştan/doğuştan sahip olduğu ama sonra gölgelenen o ilâhi özüne, o eşsiz potansiyeline maalesef ulaşamıyor. Olumsuz hırslar, tutkular, endişeler, şüpheler, bağımlılıklar, önyargılar, olumsuz koşullanmalar, sanrılar, kuruntular, saplantılar, takıntılar, kompleksler, bağnazlıklar, kıskançlıklar, inatlaşmalar, hileler, aşağılamalar, kendini beğenmişlikler, rekabetler, kıyaslamalar, dışlamalar, ötekileştirmeler, hor görmeler, üstünlük taslamalar, kurnazlıklar, bilgiçlik taslamalar, kibirler, kinler, öfkeler, intikamlar, sömürüler, istismarlar, batıl inançlar, hurafeler.... belli başlı maskelerdir.

Maskeler, insanın içsel/kişisel bütünlüğünü bozuyor. Bu bütünlük bozulunca, insanın hayatı zıtlıklar/karşıtlıklar arasında bir salınıma maruz kalır. İnsan zıtlıklar/karşıtlıklar arasında bir gelgitin kölesi olur. Özgünlüğünü ve özgürlüğünü kaybeder. Devreye giren nefis vasıtasıyla dünyevi bağımlılıklara zincirlenir. Böylece ilâhi özünü ve yaşamını unutan insan manayı/kelâmı yitirir. Hayatın anlamını/gayesini bulamaz olur. Madde ve mana arasındaki dengeyi gözetemediği için sadece maddi dünyaya göre yaşam sürer. İlâhi özden kopuşa neden olan bur durum, sahte benliği geliştirir. Dünyevi/nefsani kir ve pasların çoğalmasına neden olur. Bu da maskelerin çoğalmasına zemin hazırlar.

Mistik kültürde kesinlikle maske yoktur. Ancak şu erdemler vardır: Ruhsal farkındalık, ruhsal uyanış, şefkat, merhamet, tevazu, empati, vefa, halden anlamak, ölçülülük, denge, ahenk, sevgi, iman, ümit, saygı, cesaret, coşku, sabır, insaniyet, koşulsuzluk, vicdan, iyilik, doğruluk, adalet, nezaket, zarafet, adap, edep, samimiyet, cömertlik, affetmek, söz tutmak, tolerans, güven, eşitlik, çalışkanlık, tutumluluk, kanaat, metanet, dirayet, tahammül; fedakarlık, feragat, hizmet, ikram, özgüven, özsaygı, özsevgi, özdeğer, kendini bilmek, yüce gönüllülük, özdenetim ruhu, kendine hakimiyet, vazife bilinci, istikrar, ihtiyat, iyimserlik, yardımseverlik, vefakarlık, uyumluluk, uyanıklık, güler yüzlülük, kalp kazanmak, haddini bilmek, aczini bilmek, düzenli olmak, disiplin, sebat, sadakat, saflık, örnek olmak, sadelik, neşe, mertlik, merhamet, idrak, anlayış, azim, gayret, basiret, yol göstermek, başkalarıyla paylaşmak, sükunet, sakinlik, kendini gözlemlemek, irade, öz farkındalık, kendini değiştirebilmek, özgünlük, özgürlük, açık iletişim, yönetişim, netlik, kesinlik, bilgelik, takdir ve teşvik etmek, esneklik, hakikati aramak, vazgeçebilmeyi bilmek, kendinden başkasıyla yarışmamak, yaşam severlik, çalışkanlık,

Bilmekten yapmaya geçmedikçe, bilmenin hiçbir faydası yoktur. Fazileti ve marifeti sözün ötesine taşıyacak ve bunu hayatın odağı haline getirecek bir anlayışla hayata hizmet etmek, pozitif katkı sunmak, görevden öte bir yükümlülüktür. Sağduyuyu örten benlik tutulmalarından sıyrılıp her türlü kavrayışı aşan, her türlü dışlamayı, üstünlüğü reddeden bir kuşatıcılık ve yaklaşımla bunu yapmak, düşünsel aldanmaları bertaraf edecektir.

Bütün sorunların temelinde, bu ruhani bakışın eksikliği ve ahlaki donanımların yoksunluğu yatmaktadır. Çünkü egosal çatlaklardan ve minnet etmenin kirli gözlüklerinden bakınca, karmaşıklaşan hayat, maalesef yanlış anlamalar yumağına dönüşmektedir. Bu nedenle Antik Bethnahrin (Mezopotamya) kültürüne ait özlü bir söz, **“Öğretmeyeceksen, neden öğreniyorsun?”** diye sormaktadır. O halde, sesi duyan olsa da, olmasa da, yazılanları okuyan olsa da, olmasa da, düşünmekten ve yazmaktan vazgeçmemek gerek. Çünkü hayata düşünsel katkı sunmak, pozitif değer katmak, insanın varoluş sebebidir. Ayrıca insanın, mutluluğu ve değeri, tükettikleriyle değil, ürettikleriyle doğru orantılıdır.

Hakikate dair kazanılmış bilgi ve deneyimin sorumluluk olduğunu önceden öngören, eli kalemlili dili kelamlı Suruçlu Mor Yakup (451-521) şöyle yazmaktadır: **“Doğru olanları konuş, ey konuşan. Seni duyarlarsa da, duymasalar da sen durma konuş.”** Anlatıl(a)mayı hissetmek ve aktarmak, burada belki esas vurgulanmak istenendir!

“Cehalet eken, sefalet biçer” deyişini dikkate alarak ussal zenginliğe işaret eden aynı aziz üstat **“Eğitimle alışveriş çoğaldıkça, akıl zenginleşir”** diye yazmaktadır. Onun için okumak, hem bilineni, hem kavrayışı pekiştirir. Bilgeliğin söylediği gibi; **“Bilinmeyeni bilmek için önce bilineni bilmek gerekir.”**

Herkes kendi zihinsel kabına göre algılar. Herkes kendi ölçeğine göre anlamlandırır. Herkes anlamlandırıdığı gibi değerlendirir. Ben de bu çalışmada, kendi kabıma, kendi ölçeğime, naçizane kendi sınırlı algılarıma göre anlamlandırarak, var olan öğretileri ve disiplinleri hissederek, kavramsal karmaşaya girmeden, Süryani mistisizminin ne olduğunu, yapısını, işlevini, yaklaşımlarını, temel dinamiklerini rasyonel bir süzgeçten

barışçılık, temizlik, liyakat, karakter sağlamlığı, değer bilmek, cömertlik, iyi huyluluk, ağırbaşlılık, sır saklamak, evrenle uyum içinde olmak, doğayla uyum içinde olmak, hayat ile uyum içinde yaşamak,

geçirmeye çaba gösterdim. Kutsal İncil'den ve kilise literatüründen nasiplenmiş olsam da, bunu, en çok ebedi anlamları ruhlarında yaşatan; tarihte iz bırakmış ölümsüz Süryani üstatlardan (malfoneler) ve patristik felsefeden edindiğim esinleri şahsi tecrübelerime katarak yapmaya gayret ettim. **Hakikatin ve hayatın anlamını kelimelerin büyüğü çağrışımlarıyla anlatmaya çalışmış, ürettikleriyle manevi yaralara merhem olmuş, o teselli üstatlarının, o kelam ve kalem erbaplarının, o gönül doktorlarının hissiyatını anlamaya çalışarak yazdım.** İçsel bir çağrının sorumluluğunu yerine getirmenin heyecanıyla, onların özgün Süryanice yazılarından Türkçeye çevirdiğim alıntılarla -imkânlar ölçüsünde- düşüncelerimi zenginleştirmeye çalıştım. Farklı adlar, farklı yazarlar, farklı dönemler; fakat hep aynı temel vurgular. Bana göre bu alıntılar, hayatımızın esas gayesi olan ruhsal ve kişisel gelişim yolunda kullanabileceğimiz temel öğretilerin ana dinamiğini oluşturmaktadır. Günümüze de ışık tutan bu öğretilerin, kendimizi yoklama süreçlerinde, kendi kendimizle mücadele ederken, egomuzu, nefsimizi, enemizi hesaba çekerken işe yarayacağını düşünüyorum. Bu öğretilerde temel ortak noktaların yakalanması, savrulmalara karşı dalga kıran işlevi görmesi, en büyük arzumdur.

Kuşkusuz ki, yaşamış olduğum onca acıların deneyimi ve kilise ve kültür alanındaki on yılların hizmeti/emeği olmasaydı, böyle bir çalışmayı üretebilmek, mümkün olmazdı. Kitaplarla içli-dişli olmanın avantajıyla yazdığım bu çalışmada yegâne amacım; içimizde kapana kısılp kalmış parıldamaya hazır IŞIĞI ortaya çıkarmaktır. O ışık, maddi dünyadaki hiçbir şeyle kirlenmemiş olan ruhsal gerçekliğimizdir. Ruhani benliğimizdir. İlahi boyutumuzdur. O IŞIK, içimizdeki ilahi sevgidir. **“Mesih’i kabul etmek”** demek, kendimizin ve herkesin içinde o ışığın ve o sevginin olduğunu kabul etmektir. Esas mesele, hayatın zorlukları içinde o ışığı ve o sevgiyi açığa çıkarmaktır. Çıkmasını sağlamaktır. Çıkmasına neden olmaktır.

O ışık, o sevgi, kişiliğimizde parıldamış olsun ya da olmasın, ruhsal potansiyelimizi ortaya çıkarmak, rahatsız edici arızalı taraflarımızı dönüştürmeye çalışmaktan çok daha kolaydır. Egoist zihnimizin labirentlerinde sıkışıp kalmış o ışığın kuşatıcılığını, o sevginin sevecenliğini serbest ve özgür bıraktığımızda, ruhsal anlamda yeniden doğmuş gibi, daha önce hiç yaşamadığımız dönüşümleri ve bereketleri yaşamış oluruz. Temel görevimiz, kendimizin ve tüm insanlığın yararı için bunu yapmaktır. Bunu başarmaktır. Aslında eksikliği en çok hissedilen ihtiyaç da budur. Farkındalık, bunun ilk adımıdır. Çünkü farkındalık; özgünlük ile özgürlük arasında bir ışıktır. Farkındalık olmadan özün

gürleşmesi, söz konusu anlamların ve güzelliklerin ortaya çıkması mümkün değildir. Yazıldığı üzere, “*Tanrı ışıktır, O’nda hiç karanlık yoktur*” (I. Yuhanna 1:5).

Arzum ve dileğim; bu çalışmanın “**bildiğini bilen insandan kendini bilen insana**” geçiş sürecine katkı sunması ve değerli okuyucuların yaşamına anlamlı bir fark katmasıdır.

Saygılarımla.

Yusuf Beğtaş,

Süryani Dili-Kültürü ve Edebiyatı Derneği / Mardin